

Powšitkowne wozjewjenje čłowječich prawow

Zjednočenych narodow wot 10. 12. 1948

Preambla

Dokelž twori pļipóznaće wšěm čłonom čłowjeskeje swójby pļisłušaceje dostojnosće a jich jenakich a njeparujomnych prawow zakład swobody, sprawnosće a měra w swěće,

dokelž stej njedopóznaće a znaječanje čłowječich prawow k aktam barbarstwa wjedłoj, kotrež su swědomje čłowjestwa hłuboko zranili, a dokelž je so wutworjenje swěta, w kotrymž spožči so čłowjekam, swobodnym wot stracha a nuzy, swoboda řečenja a wěry, jako najwyše prócowanje čłowjestwa wozjewiło,

dokelž je bytostne, čłowječe prawa z knjejstwom prawa škitać, zo njeby so čłowjek k zběžkej pļećiwu tyranstwu a potłóčowanju jako poslednjemu srědkej nuzował,

dokelž je bytostne, wuwice pļećelskich počahow mjez narodami spěchować,

dokelž su ludy Zjednočenych narodow we wustawkach znowa swoju wěru do zakładnych čłowječich prawow, do dostojnosće a hódnoty čłowjeskeje wosoby a do runoprawosće muža a žony wobkručili a wobzamknyli, socialny postup a lěpše žiwjenske poměry pļi wjetšej swobodze spěchować,

dokelž su so sobustawske staty zawjazali, w zhromadnym džěle ze Zjednočenymi narodami powšitkowne respektowanie a zwoprawdženje čłowječich prawow a zakładnych swobodow pļesadzić,

dokelž je zhromadne měnjenje wo tutych prawach a swobodach pļewšo wažne za poľne spjelnjenje tutoho zawjazka,

proklamuje Generalna zhromadžizna

tute Powšitkowne wozjewjenje čłowječich prawow jako zhromadny ideal, kotryž ma so wot wšěch ludow a narodow docpěć, zo bychy kóždy jednotliwc a wšě organy towaršnosće tute wozjewjenje stajnje w pomjatkuj měli a so prócowali, pļez wučbu a kubłanje respektowanie tutych prawow a swobodow spěchować a pļez postupowace naprawy w narodnym a mjezynarodnym wobłuku jich powšitkowne a faktiske pļipóznaće a zwoprawdženje pola wobydlerstwa kaž sobustawskich statow tak tež tych jich nadknjejstwu podstějacych teritorijow zaručec.

Artikl 1

Wšitcy čłowjekoj su wot naroda swobodni a su jenacy po dostojnosći a prawach. Woni su z rozumom a swědomjom wobdarjeni a maja mjezsobu w duchu bratrowstwa wobchadzeć.

Artikl 2

Kóždy je woprawnjeny, w tutym wozjewjenju proklamowane prawa a swobody wužiwać, a to bjez kóždehožkuli rozeznowanja, kaž po rasy, barbje, splahu, řeči, religiji, politiskim abo druhim pļeswědčenju, narodnym abo socialnym pochadze, po zamóženju, narodze abo druhim statusu .

Dale njesmědža so žane rozdže činić na zakładze politiskeje, prawniskeje abo

mjezynarodneje pozicije kraja abo teritorija, kotremuž wosoba plišuša, njedźiwajo na to, hač je njewotwisny, hač pod rukowaćelstwom steji, hač njewobsedźi swójske knježerstwo abo hač podleži někajkemu druhemu wobmjezowanju swojeje suwerenity.

Artikl 3

Kóždy ma prawo na žiwjenje, swobodu a wěstotu wosohy.

Artikl 4

Nichtó njesmě so w njewólnistwje abo roboćanstwje dźeržeć; njewólnistwo a wikowanje z njewólnikami stej we wšěch svojich formach zakazanej.

Artikl 5

Nichtó njesmě so podćisnyć ćwělowanju abo surowemu, nječłowjeskemu abo ponižowacemu wobchadženju abo chłostanju.

Artikl 6

Kóždy ma prawo, wšudže jako prawakmany pļipóznaty hyc.

Artikl 7

Wšitcy čłowjekojo su pļed zakonjom runi a maja b jez diskriminaeije prawo na jenaki škit pļez zakon. Wšitey maja pawo na jenaki škit pļećiwo kóždyj diskriminaciji, kotraž by pļedležace wozjewjen je zraniła, a pļećiwo pozbudžen ju k tajkej diskriminaciji.

Artikl 8

Kóždy ma prawo na skutkownu juristisku pomoe pola pļišušnych nutłkostatnych sudnistwow pļećiwo jednanjam, kotrež jeho jemu po wustawje abo po zakonju pļistejace zakładne prawa ranja.

Artikl 9

Nichtó njesmě so swojowólnje zajeć w jatbje dźržeć abo z kraja wupokazać.

Artikl 10

Kóždy ma w poľne; runoprawosći prawo na to, zo so wo jeho prawach a winowatosćach a wo kóždyj pļećiwo njemu zapoloženj; chłostanskoprawnej skórzbjje pļez njewotwisne a njestranske sudnistwo sprawnje a zjawnje jedna.

Artikl 11

Kóždy chłostajomneho jednanja dla wobskorženy ma prawo na to, jako n jewinowaty plaćić, doľhož njeje jeho wina w zjawnynl jednanju, w kotrymž je wšě za swoje zakitowanje trěbne garantije mět, wotpowědujo zakon jej dopokazana

Nichtó njesmě so dla jednanja abo zanjechnanja něčeho zasudzić, štož njebě w času, hdyž je so to stało, po nutłkokrajnym abo po mjezynarodnym prawje chłostajomne. Runje tak njesmě so žane ćeše chłostan je wuprajić hač te w času chłostajolnneho jednanja pļihrožene chłostanje.

Artikl 12

Nichtó njesmě swojowólnym zapłimnjenjam do swojeho priwatneho žiwjenja, swojeje swójby, swojeho bydlenja a swojeje korespondency abo njezakonskim škodam swojeje česće a swojeho mjena wustajeny być. Kóždy ma prawo na juristiski škit płećiwo tajkim zapłimnjenjam a škodam.

Artikl 13

Kóždy ma prawo, so znutřka slata swobodnje pohibować a sej swoje bydlenje swobodnje wuzwolić.

Kóždy ma prawo, kóždy kra; inkluziwn je swój swójski kraj wopuścić a so do swojeho kraja wrócić.

Artikl 14

Kóždy ma prawo, w drunich krajach pled plesćěhanjom azyl pytać a wužiwać.

Tute prawo njemóže so wužiwać w padže plesćěhanja dla ryzy njepolitiskicn złoštnistwow abo jednanjow, kotrež ranja cile a zasady Zjednoćenycn narodow.

Artikl 15

Kóždy ma prawo na statnu plišušnosť.

Nikomu njesmě so jeho statna plišušnosť swojowólnje sćazać ani zaprajić prawo, swoju statnu plišušnosť změnić.

Artikl 16

Mužoj a žony w žeńtwykmanej starobje maja bjez wobmjezowanja na zakładže rasy, statne je plišušnosće abo religije prawo, do mandželstwa .stupić a swójbu založić.

Woni maja jenake prawa pli zmandželenju, w mandželstwje a pli rozwjazanju mandželstwa.

Zmandželenje smě so jenož w swobodnej a dospołnej pležjednosći plichodneju mandželskeju stać.

Artikl 17

Kóždy ma prawo, sam abo zhromadnje z druhimi wobsydstwo měć.

Nichtó njesmě swojowólnje swoje wobsydstwo zhubić.

Artikl 18

Kóždy ma prawo na swobodu mysłow, swědomja a religije; tute prawo wopłija swobodu, swoju religiju a swój swětonahlad změnić, kaž tež swobodu, swoju religiju abo swój swětonahlad sam abo w znromadnosći z drunimi, zjawnje abo priwatnje plez wučbu, praktikowanje, božu službu a wobkedžbowanjc nabožnych naložkow zwuraznić.

Artikl 19

Kóždy ma prawo na swobodu měnjenja a wuprajenje měnjenja tute prawo wopłija njehaćenu swobodu měnjenja a swobodu, sej njedźiwajo na statne hranicy informacije a ideje ze srědkami kóždehožkuli razu wobstarać, přijimować a dale dawać.

Artikl 20

Kóždy ma prawo na swobodu zhromadźnja a zjednoćenja za měrliwe zaměry.

Nichtó n jesmě so nuzowač, zjednoćenstwu přisłušeć.

Artikl 21

Kóždy ma prawo, so při rjadowanju zjawnych naležnosćow swojeho kraja njeposřednje abo přez swobodnje wolenych zastupjerjow wobdźělić.

Kóždy ma pod jenakimi wuměňjenjemi prawo na přistup k zjawnym zastojnstwam w swoim kraju.

Wola ludu tworí zakład za awtoritu zjawneje mocy; tuta wola dyrbi so zwuraznić přez so wospjetowace, woprawdźite, powšitkowne a rune wólby, kotrež wotměwaja so z tajnym wotedaćom hlasow abo po tomu runohódnym swobodnym wólbny modusu.

Artikl 22

Kóždy ma jako člon towaršnosće prawo na socialnu wěstotu a móže přez nutłkostatne naprawy a mjezynarodne zhromadne dźěło wobkedźbujo organizaciju a pomocne srědky kóždeho stata wužiwać za swoju dostojnosť a swobodne wuwice swojeje wosobiny njeparujomne hospodarske, socialne a kulturne prawa

Artikl 23

Kóždy ma prawo na dźěło, na swobodnu wólbnu powołanja, na přiměnjene a spokojace dźělowe wuměňjenja kaž tež na škit přeciwo bjezdźělnosći.

Wšitcy čłowjekojó maja bjcz kóždeje diskriminacije prawo na jenaku mzdu za jenake dźěło.

Kóždy, kiž dźěła, ma prawo na sprawne a přihódne zarunanje dźěła, kotrež jemu a jeho swójbje čłowjeskej dostojnosći wotpowědowacu eksistencu zawěsća a kotrež ma so, jeli trjeba, z druhimi socialnymi škitnyli napravami dopjelnić.

Kóždy ma prawo, za škit swoich zajimow dźěłarnistwa založić a tajkim přistupić.

Artikl 24

Kóždy ma prawo na dźělowe přestawki a swobodny čas inkluziwnje přiměnjene wobmjezowanje dźěloweho časa kaž tež na prawidłowny plaćeny dowol.

Artikl 25

Kóždy ma prawo na za swoju strowotu a derjeměće a tu swojeje swójbje přiměnjeny žiwjenski standard, inkluziwnje dosahace zežiwjenje, drasćenje, bydlenje, lěkarske zastaranje a trěbne socialne poslužby, kaž tež dale prawo na wěstotu w padže bjezdźělnosće, chorosće, inwalidity, zwudowjenja staroby abo drugeje straty swoich zežiwjenskich srědkow přez njezawinowane wobstejnosće.

Maćerje a dźěći maja prawo na wosebitu pomoc a podpěru. Wšěm dźěćom, mandźelskim a njemandźelskim, přisteji jenaki socialny škit.

Artikl 26

Kóždy ma prawo na kubłanje. Wučba dyrbi znajmjeńša w elementarnym abo zakładnym schodženku darmotna być. Elementarna wučba je obligatoriska. Fachowo- a powołanskošulska wučba dyrbi powšitkownje přistupna być, a wyokošulska wučba dyrbi wšěm wotpowědnje jich kmanosćam na jenake wašnje wotewrjena być.

Kubłanje dyrbi na połne rozwiće čłowjeskeje wosobiny a na synjenje respektowanja čłowječich prawow a zakładnych swobodow wusměrjene być. Wone dyrbi zrozumjenje, tolerancu a přecelstwo mjez wšěmi ludami a wšěmi rasowymi abo nabožnymi skupinami spěchowac a džěławosć Zjednočenych narodow za zdžerženje měra podpěrować.

Starši maja přenjořadne prawo družinu kubłanja wuzwolić, kotrež ma so jich džěcom posrědkować.

Artikl 27

Kóždy ma prawo, so na kulturnym žiwjenju zhronladnosće swobodnje wobdžěleć, so nad wuměłstwami wjeselić a na wědomostnym postupje a jeho wudobyćacn džěl brać.

Kóždy ma prawo na škit duchownych a matericelnych zajimow, kotrež wurostuja za jeho jako tworićela z džělow wědomosće, literatury abo wuměłstwa.

Artikl 28

Kóždy ma prawo na socialny a mjezynarodny porjad, w kotrymž móža so w tutym wozjewjenju wuprajene prawa a swobody połnje zwoprawdźić.

Artikl 29

Kóždy ma winowatosće naplećo tej zhromadnosći, w kotrejž je jeničce móžne swobodne a połne wuwice jeno wosobiny.

Kóždy podleži pli wužiwanju swoich prawow a swobodow jenož tym wobmjezowanjam, kotrež zakon jeničce za tón zaměr předwidzi, připóznać a respektowanje prawow a swobodow druhich zawěsćić a sprawnym žadanjam moralki, zjawneho porjada a powšitkowneho derjeměća w demokratiskej towaršnosći wotpowědować.

Tute prawa a swobody njesmedza so w žanym padže w naplećiwku k cilam a zasadam Zjednočenych narodow wužiwać.

Artikl 30

Ničo w tutym wozjewjenju njesmě so do toho směra wułożować, zo so za stat, za skupinu abo wosobu prawo stwori, tajke džěło wukonjeć abo tajki skutk zwoprawdźić, kiž so na wotstronjenje w tutym wozjewjenju wuprajonych prawow a swobodow měritej.